

Šodienas cilvēkiem to laiku grūti saprast

Dienas rīta viesis fonda Sibīrijas bērni dibinātājs politiski represētais Ilmārs Knaģis

ŠOBRĪD aktuāls atkal ir 16. marta pasākumu atļaušanas/aizliegšanas jautājums. Jūsu domas?

Mani izsūtīja uz Sibīriju, un pats leģionā nononācu, tomēr daudzi no maniem draugiem, skolas biedriem gan, jaunākie – t. s. gaisa izpalīgos. Un 16. martā es eju uz dievkalpojumu Doma baznīcā, eju kopā ar leģionāriem pie Brīvības pieminekļa, ja ir izdevība būt šajā dienā Lestenē, esmu tur. Man ir ļoti dīvaini dzirdēt, ka 16. marta atzīmēšanu varētu aizliegt, jo leģionāri tomēr ir mūsu varoņi. Skaidrs, ka bija arī latvieši, kuri cīnījās pretējā pusē, bet... kad es pirmoreiz atgriezos Latvijā 1947. gadā (1949. gadā mani atkal izsūtīja), šie cilvēki, kuri bija cīnījušies padomju armijā, ar to sevišķi nelepojās. Visi pieminēja leģionārus. Starp citu, ne daudzi zina, ka daži no viņiem, nonākuši sabiedroto gūstā, pēc tam tika izmantoti arī Nirnbergas procesa apsardzē. Tajās baltajās getrās.

Vai nebūtu pareizāk, ka 16. martā atļauj vienu, *Daugavas vanagu* rīkotu pasākumu un mēs izteikam bez tiem aktivīstiem, to skaitā gan to antifašistu, gan arī t. s. nacionālistu pusē, kas rada lielo ažiotažu?

Var jau būt, ka tāds laiks pienāks. Bet gribu teikt, ka ne jau leģionāri taisa to ažiotažu. Var jau saprast, ka rodas neērtības, tomēr, kamēr leģionāriem Rīgā nav sava pieminekļa, kur citur tad lai viņi iet?

Ko jūs sakāt par ideju, ka par kopēji svinamu dienu atzīti 11. novembrī? Jo 11. novembra gadījumā var runāt par armiju, kas cīnījās par Latvijas neatkarību, savukārt leģionāru gadījumā tā gan bija cīņa pret komunistiem, bet Hitlera plānos taču neatkarīga Latvija neietilpa. Tas nebija, ja tā var teikt, viņu karš.

Atvainojiet, bet tā ir tikai runāšana no šodienas viedokļa – cilvēki mūsdienās nevar iejusties tā laika cilvēku domāšanas veidā. Kad ienāca padomju armija, man bija 14 gadu un es runājos ar saviem paziņām, nākamajiem leģionāriem. Un visiem bija skaidrs, ka karš būs. Un mums – turklāt ne tikai puikām, bet arī pieaugušajiem, – nebija ne jausmas, kas tas fašisms, nacisms tāds ir. Ne par nometnēm ko zinājām, neko. Par komunismu gan – tas notika mums acu priekšā. Un es zinu, ka, ja mani nebūtu izsūtījuši, es arī, jā, ar lielu nepatiku, bet būtu vilcis to vācu uniformu.

Parunāsim par fondu *Sibīrijas bērni*. Kāds ir tā mēr-

▲ **«ATVAINOJIET, bet tā ir tikai runāšana no šodienas viedokļa – cilvēki mūsdienās nevar iejusties tā laika cilvēku domāšanas veidā,»** tā par dažādām interpretācijām saistībā ar 16. martu saka Ilmārs Knaģis.

FOTO - ILMĀRS ZNOTIŅŠ, DIENAS MEDIJI

Izvēlējās ignorēt it kā mazāko jaunumu

ĒRIKS JĒKABSONS

ASOCIĒTAIS VĒSTURES PROFESORS

Nav isti korekti teikt, ka Latvijas sabiedrība nenojauta, kas ir nacisms, jo nacistu noteiktā kārtība attiekmē pret ebrejiem – vai Latvijā, vai kaimiņvalstīs – bija pietiekami labi zināma. Cita lieta, ka daļa sabiedrības to izvēlējās neredzēt, jo komunistu režīms likās lielāks jaunums. Kāds varbūt arī vilka paralēles ar 1919. gadu, kad Kalpaks sadarbojās ar vācu Golcu cīņā pret lieliniekiem. Iespējams, ka bija sajūta – ja vāciešiem tas karš slikti beigsies, tad svarīgi, lai brīdī, kad palīgā tāpat kā toreiz nāks demokrātiskie Rietumi, mūsējiem būtu ieroči rokās. Šo loģiku var saprast, bet diez vai bija tāda neziņa par nacistu patieso dabu.

Aizliegtā augļa elements

AIGARS FREIMANIS

SOCIOLOGS

Šaubos, vai pienāks tāds laiks, kad 16. martu pieminēs tikai paši leģionāri un viņu tuvinieki. Kamēr 16. marts bija oficiāli atzīts, radikāļiem tas nebija sevišķi interesants. Kopš tas ir ieguvis tādu divdomīgu attieksmi no politiskās elites puses, tas ieguvis jaunu pievilcību starp cilvēkiem, kuri interesējas par politiku, jo īpaši politiskā teātra komponenti, kuriem gribas kaut ko paust «par spīti», «tieši tāpēc, ka».

Dubultpilsonības jautājumu atrisinās

INGMĀRS ČAKLAIS

SAEIMAS DEPUTĀTS, PILSONĪBAS LIKUMA GROZĪJUMU APAKŠKOMISIJA

Komisija patiešām ir saņēmusi vēstules no Krievijas, t. sk. Sibīrijas latviešiem, kuri norāda, ka nav paguvuši izmantot Pilsonības likuma pārejas noteikumu savulaik noteikto iespēju – ja Latvijas Republikas pilsonis vai viņa pēcnācēji ir bijuši izsūtīti vai bēguši no totalitārā režīma, tad viņiem bija iespēja līdz 1995. gada 1. jūlijam reģistrēties un jautājumu atrisināt. Tātad ir viedoklis, ka cilvēki nav paguvuši, tādēļ komisijā šobrīd diskutējam, vai nebūtu pareizi šo termiņu ierobežojumu atcelt.

ķis?

Fondu nodibināja apmēram desmit cilvēku. Pirmajā izsūtīšanas reizē Sibīrijā tika apmēram 3000 bērnu no Latvijas. Attiecīgi fonda uzdevums ir apzināt šo cilvēku likteņus – kuri atgriezās, kuri diemžēl ne.

Šādā kontekstā – ko jūs domājat par dubultpilsonības piešķiršanu, piemēram, Krievijas latviešiem, starp kuriem taču var būt izsūtītie un viņu pēcnācēji?

Nu, man jau liekas, ka tie, kuri gribēja atgriezties dzimtenē, to izdarīja. Droši vien

Šodien Dienas rītā

- Kas ir jūsu vadītās biedrības Līdere Šibrīža galvenās aktualitātes?
- Vai jūs piekrītat idejai, ka privāto korporāciju vadībā vajadzētu sieviešu «kvotas»?
- Kāds bizness varētu būt Latvijas perspektīvas veiksmes stāsts?

Dienas rīta viesi uzņēmēju **Alvu Viksnu** iztaujās Guntis Bojārs

bija dažādi kavējoši apstākļi, tomēr, ja vien bija vēlme, atgriezties varēja. Līdz ar to...

Bet atgriezties jau varēja arī t. s. rietumu latvieši, kuru gadījumā mēs šo dubultpilsonību atļaujam...

Ja atļauts pajokot, atgriezties no turienes, kur tev iet slikti, tomēr ir vieglāk. No vieglas dzīves tik labprāt neatgriežas.

Vai, jūsuprāt, valsts dara pietiekami represēto labā?

Es jau neesmu no čīkstētājiem, tādēļ nežēlojos. Tiesa, derētu lielāka pretimnākšana veselības aprūpē. Vecie vīri un sievas tomēr daudz cietuši, un šajā ziņā viņiem vajadzētu palīdzēt. Neesam jau vairs tik daudzi. ●

Intervēja Andrejs Panteļejevs, viedokļus apkopoja Māris Zanders